

ДРАМА

UDK 821.112.2(436)-2
DOI 10.7251/AGN1607073H

Петер Хандке

ЧАСОВИ У КОЈИМА НИШТА НИСМО ЗНАЛИ ЈЕДНИ О ДРУГИМА

Позоришни комад (у преводу Жарка Радаковића)

*„Не издај то што си видео;
остани у слици.“*

(Из речи Додониног пророчанства)

Позорница је отворени Трг обасјан јаком светлошћу.

Почиње тако што Тргом брзо прође мушкарац.

Онда још један такав мушкарац, из другог правца.

Онда се укрсте по дијагонали два мушкараца; сваког прате трећи и четврти мушкарац, у подједнако кратком размаку.

Пауза.

Мушкарац пролази Тргом, у позадини.

Ходајући тако, стално испружа он и шири све своје прсте, испружа и уједно подиже лагано руке, све док тако не опише лук изнад темена, па их опет спушта, исто тако полагаано као што се вуче Тргом.

Пре него што ће нестати у улици, шепури се он својим ходом, хлади се машући пуним шакама, главе забачене уназад, лицем на горе, и коначно у заокрету нестане на Тргу.

Када се он, у истом ритму, затили час опет појави, у средњем плану Трга иде му у сусрет дру-

ги мушкарац, успут безгласно ударајући такт, најпре једном шаком, онда и другом, и, коначно, при скретању са своје стране Трга у другу улицицу, свим својим телом прати тај ритам, а и начин ходања му је усклађен са тим тактом.

Док се он, као и његов претходник – који се у позадини, уосталом, исто тако појављује и нестаје, и покушава да се и даље шепури – обрће на петама, поново, и онда опет поново, док премерава Трг и предаје се своје такту, – појављују се у предњем плану, слева, здесна, одозго, скачући са невидљиве ограде или моста, одоздо, из канала или из рупе на улици, размахано, четири, пет, шест, седам других пролазника, комплетна екипа.

Ни они се не заустављају на Тргу, разилазе се, напуштају Трг, већ су се опет вратили, сваки за себе, и сваки се притом за себе „уиграва“, увек нагло мењајући појаве и фигуре, попут химере: Уосталом, пре су укочених израза лица, а скоком из места такво кретање одмах пређе у трчање цик-цак, у лупање обућом, у ширење руку, заклањање очуку,

ходање на штакама, тихо корачање, скидање шешира, чешљање, исукавање ножа, ударање песницама у ваздух, гледање преко рамена, отварање кишобрана, ходање у сну, падање ничице на тле, пљување, балансирање по линији, саплитање, цупкање, окретање успут укруг, певушење, јечање, ударање себе пеницом у главу и у лице, везање пертле на ципелама. закратко шорање по тлу, исписивање слова у ваздуху; све то збркано; само као претпоставка.

И већ су они – ти напред, ти на средини Трга, и тај сасвим позади – опет нестали.

Пауза.

Мушкарац прелази Тргом, ни не примећује га, као пецарош на повратку кући.

Онда и старија жена, закукуљеног лица, вуче колица за куповине.

Није још ни изашла из видног поља, а већ су преко трга нагрнула двојица са ватрогасним шлемовима, са шмрковима и прибо-

ром за гашење, пре би се рекло да су на вежби, него да решавају озбиљан случај.

После њих пролази, крећући се на прстима, ходом изгзбљеног у сну, фудбалски навијач. на путу кући; још далеко од куће; испод пазуха му је спаљена застава која му у ходу постепено испада; прати га неко неодређен, са мердевинама о које се онда жена, која, иза њега, попут лепотице, наступи у ципелама са високим потпетицама, очеше, а да обоје на то и не обрете пажњу.

Пауза.

Возач ролшуа прошиша сцеником; већ је прошао.

Продавац тепиха, са својом робом преко рамена, дубоко погнут, ту и тамо застане, пролази, повијних колена, Тргом на путу ка својим муштеријама.

Још се он тако вуче, кад му пут пресече мушкарац који, као каубој или гонич, при сваком кораку опали бичем; као и његов претходник, иде он својим путем.

И управо већ, подаље, у позадини, Тргом прође Босонога; шакама заклања лице; наједанпут пусти руке да падну и, са једним прстом у устима, уз велики кисели осмех, заврти се укруг, као малоумник који је можда управо продефиловао као лепотица; за то време, у предњем плану, Тргом пролазе, прикључујући се Босоногој, две младе девојке; ослањајући се једна о другу, ненадано постану пар; и већ су се опет раздвојиле.

Мушкарац, као епизодни чувар Трга, кривуда сценом, креће се у цик-цак, посипа из ампера, шаку по шаку, пепео; као да је пратња Усамљеноме који на високо уздигнутој глави носи огромну корпу, придржавајући је шакама; хода опрезним кораком, као на разапетој жици; коначно, корпа му слободно балансира на темену; корачање му постепено прелази у плесање, из кога, коначно, настане сигурна игра.

Такорећи у истом тренутку, већ журно прође мушкарац налик локалном бизнисмену који, пролазећи Тргом, ставља у џеп један од свежњева кључева, (од

аутомобила?), и извлачи други, већи свежањ кључева, (од куће и канцеларије?), и пребира их прстима у ходу.

И иза тог мушкараца наиђе неко неодређив; као да је допратио претходника; заустави се на сред Трга и полако се окрене и врати се одакле је дошао.

Пауза.

Отворен Трг обасјан јаком белом светлошћу.

Одозго авион, пролеће неколико тренутака; сенка авиона?

Онда опт претходна ситуација.

Облак прашине; гроздови дима.

Униформисани промаршира брзо једном страном Трга; и већ се поново врати са друге стране, ходајући идентичним кораком, носећи у руци букет цвећа; нестане најкраћим путем.

Возач скејтборда, кривуда око нечег непостојећег; онда скочи са те своје даске и, носећи је под руком, оде натенане, осврћући се; за тили час га на сцени замени

силуета у мантилу и са шеширом на глави, из кога, када тај пролазник Скејртбордисти отпоздрави подизањем шешира и махањем њиме округ, испадне суво лишће, а из мантила, када га Тај-пролазник откопча, почну испадати шљунак и песак, а на крају уз тупе ударце испадне и неколико каменица.

Мокра је пак појава која у међувремену већ повлачи Тргом сасвим другу путању; мокра је до голе коже; као бродоломник који пузи на коленима и који се једва постепено некако негде смести, али онда и одмах нестане из слике.

На његово место сад наступи млада жена, у лакој канцеларијској хаљини, са послужавником у руци, на коме је неколико шољица кафе; и опише она кратак лук позорницом, пре него што ће да скрене у један од сокака.

Одмах прође чистач улица, другим делом Трга, са метлом и колицима.

Пауза.

Празан Трг, осветљен.

Ори се дрека дропљи, као у планинама.

Потом крик галеба.

Дотапка мушкарац са слепачким наочарима, без штапа; тумара уоколо; а онда се, као изгубљен заустави; околу њега, са свих страна, гужва: изненадно трупкање пешака (који се већ дуго крећу); други мушкарац безумно прошиша, увек поново окреће главу преко рамена, бежи пред мушкарцем који му показује песницу и прати га као лопова; мушкарац, који наступи као келнер на некој тераси, извади из боце запушач, баци га преко Трга и оде; поново старица са колицима за куповине, у пратњи готово идентичне старице, колица им се разликују; уједно мушкарац на маунтин-бајку, стално се придиже са сица; уједно комплетна група, размахана у ходу, крупних корака, појединци носе путне торбе, ступају један за другим преко Трга, као понекад млади у возу крећући се од једног до другог купеа, или као екипа спортиста на путу од аутобуса и игра-

лишта; и наједанпут мушкарац који у ходу прелистава новине и не гледајући их, опише лук око Слепца који на средини Трга као да ослушкује, и кога сада други Новопридошли појури иза угла и ухвати га отпозади за раме, док се Слепац окачи Новопридошломе о раме па, не окренувши се лицем према њему, оде средином Трга и притом темељно испипа књигу коју му је Новопридошли тутнуо у шаку.

Тамо где су малопре стајала последња двојица креће се у међувремену Планинар, у дугом прашњавом мантилу, носећи старомодни руксак, у планинарским ципелама са крампонима; толико је занесен у своме ходању да му Трг ни у једном тренутку не постане одмориште; и рукама које се широко заклате махне он наједанпут око неког замишљеног струка, па око другог.

У међувремену, пређе попреко Тргом млада, елегантно одевена жена, са чекићем у једној, и зидарским метром у другој руци, и са ексерима између усана.

Пауза.

Лист новина склизне одозго преко Трга, па још један.

Теледириговани аутомобил-играчка избије из једног угла; неко време се креће тамо-амо; опет нестане, брзо.

Разнобојни змај се ваља, клизи Тргом; буде одуван у споредну уличицу, као лист новина.

Јека удара гвоздене шипке која је ту негде пала.

Звук рога који се користи у магли.

Кратак неодредив крик, онда само гласови малених птица и тапкање, како се то само могу чути кораци великог броја деце у пролазу.

Из позадине искоса мушкарац, клати се као пијан, певуши, потом зајеца, па подврисне, на крају се искези и зашкргуће зубима; хода укруг.

Комплетна посада авиона, са одговарајућим пртљагом, пређе Тргом као унапред утврђеном трасом, праћена Лудом која им се, ходајући им за петама, подсмева, љуби им трагове, прислушкује их седећи на поду,

и, коначно, отпузи четвороношке.

За то време се већ појавила млада жена; у ходу извуче из омота свежањ фотографија, разгледа их појединачно, застане, насмеши се; уз изражајан смешак удуби се у једну слику; корача даље; а онда посматрана од непознатог пролазника из другог правца који се такође смешка, нагло укочи израз лица и, са изразом маске, скрене у улицицу; пролазник пак свој осмех пренеси даље Тргом; а онда га Луда, преврћући се у кратком луку, улазећи на сцену и већ опет нестајући са сцене, за тренутак подсмешљиво подражава.

Мушкарац; крупним корацима журно долази из дубине простора, као млади „махер“, са помодним „асесоаром“; заустави се наред сцене, зарони руком у џеп одела; испипава друге џепове; испразни џепове најпре у шаку, онда на свој коферчић; на коферчићу поново слаже, церемонијално, једну по једну ствар, брижљиво, натенане: своју дречаво црвену марамицу, коцкице за играње, празну лименку ималина (производи звуке пра-

шумских бубњева), огромну морску шкољку, џепни рачунар, пендрек, јабуку, женске чарапе, лицидерско срце, неповезан свежањ новчаница, хармонику од кредитних картица, ручну лампу за истраживање пећина.

Онда он журно оде, баш као што је и дошао, са јабуком у истој руци у којој држи кофер.

Чистач улице; долази са метлом; чисти, док ветар папире које он гура пред себе одмах враћа иза њега, и колико год да он очисти у једном правцу, све више тога долети и сјури се из супротног, слева и здесна, и сваки пут он крене назад и поново почне да чисти; радећи без престанка, напредујући, ипак, колико-толико, изађе он тако из видокруга.

Лепотица; прође, коначно; у тренутку појављивања обори очне капке; свесна да је посматрају са свих страна, поиграва се тиме – без ичијег суделовања; прође средином позорнице, уз један једини дуги развучени поглед, из прикрајка; не засмета јој, нити је узнемири: ни дрека мачке, ни подригивање преко звучника, ни изненадно трубљење аутомобила, ни нагло лајање из улицице –

подругљиво опонашано? – ни сада између њених ногу заустављени папир, ни сада из ведра неба треснута цигла, па чак ни млаз воде који из уличице запрска по њој; тек је при одлажењу са Трга опет подигла очне капке.

Девојчица; у мајици купљеној у бутику; прође, описавши лук; носи послужавник и на њему шољице кафе; Тргом за то време пролази просјак, пребројава новчиће у посуди и онда их све тутне у џеп од капута.

Потом прођу две неодрешене прилике, долазећи из различитих праваца, једна (мушкарац?) носи у руци књигу, друга (мушкарац?) носи векну хлеба.

Не обазире се један на другог; баш у тренутку мимоилажења онај са књигом је отвори, а онај са хлебом загризе векну.

Читач успори, баш као и тај који једе хлеб; онда Читач погледа горе, па преко рамена; а Тај који-једе-хлеб, гледајући укруг, напусти Трг.

Велики отворени Трг, јарко осветљен; иначе ништа друго.

Појављују се друге две неодређене прилике.

Једна прилика се заустави и подигне главу; као да је управо стигла, гледа око себе, дише дубоко, клима главом; друга прилика јој махне да настави даље, па опет, и опет; а прва прилика се лагано окрене око себе и настави да на одстојању прати прву.

У међувремену у позадини, уз звук звонцета, друшкан на бициклу.

Жена, главе повезане марамом и у гуменим чизмама, преко прелази Трг, тегли канту за заливање цвећа и увели, иструнули букет и баца га у високом луку иза позорнице.

У следећем тренутку однекуд дође готово истоветно одевена жена; тип старице, са српом, снопом грања и цегером препуним шумских гљива.

Трећа жена, неодредива, готово истоветно одевена, креће се трећим путем, празних руку, дубоко погнутих леђа и врата, лица све време као прикованог за тле, као да је управо пристигла; иза ње пристиже планинар; стално одуговлачи у ходу; као да му

је пут преузак за претицање; гледа, притом, мирним погледом у даљину; нема око ни за кога непосредно испред себе.

Пред Трећом-женом и Планинаром, који као да корачају у месту, мушкарац, као кувар; као да би да одахне; као да је накратко изашао напоље да би повукао неколико димова цигарете; и већ је опет нестао из видног поља.

Следећи мушкарац; мукотрпно се креће ка углу; на раменима носи рибарску мрежу; за то време је Планинар изашао на светлост и пустио птицу која му је улетела испод кошуље да одлети.

Загрмело је; загрмело је још једанпут.

Тргом протрчи жена; сада трчи назад; у рукама носи позамашну неуредно наслагану гомилу рубља.

Као да се ништа није догодило; гега се потом мушкарац широко размакнутих ногу; њише куковима и раменима; у ставу господара Трга; прати га у стопу неко као Луда Трга, која га најпре подругљиво опонаша, а онда се окачи о њега, најпре руком, онда

ногом – цупкајући на једној ноzi крај њега; коначно, Луда Трга иде четвероношке, као куче, и кевће; господар Трга ниједном не опази Луду Трга за време њеног контролног „хода“.

Споредним путем неколицина вуче кип, учвршћен на постољу на точковима; другим споредним путем пак пролази особа са шакама на ушима наспрам сирена слева и здесна, које онда прелазе у завијање као приликом узбуне (а то одмах буде нагло прекинуто).

Као утвара шмугне позорницом Папагено, са кавезом за птице, у одећи од перја.

Поглед на Папагена преобрати се у поглед у нешто попут малене чете дрвосеча са секирама и тестерама о раменима.

За њима прошара позорницом, као лутајућа светлост, младa жена; разрогачених очију, са шаком преко усана; потом падне, уз безгласни крик; изокола се одмах зачује подневна граја врабаца, летњи пој ласта, па крештање било којих птица.

Жени накратко пут пресече мушкарац који носи лопту, по-

том мушкарац који изгледа као Јапанац са фотоапаратом о врату, спремним за окидање; мушкарац и не види жену на коју је наишао; има око само за Трг; на Тргу су жена која тихо плаче и одлази, још један возач ролшуа, овог пута са једром испред себе, и медицински радник који је изашао само да повуче дим цигарете и одмах се опет врати одакле је дошао, на истом месту на коме је малопре био кувар; Мушкарац потом као по концу хода уназад; отпозади му се учини да ће проћи аутобус.

У предњем и задњем плану Тргом сада прелазе две особе, погнутих глава, ничим посебно упадљиве, сем што у ходу делују пословно.

Пауза.

Трг је празан, обасјан јаком светлошћу.

Зачује се шумљење, појача се; изокола се чује бука, утиша се.

Мушкарац, или жена; повезаних очију; напишава у мраку (сцена је осветљена!); излази, крећући се у краћем луку, из ули-

чице и већ у следећем тренутку га (је) нема.

Мушкарац са пером у раздељку, као тамо заборављеном; пролази; у сусрет му долази други мушкарац; овај погледа Мушкараца-са-пером; Други-мушкарац свеже шаке повезане завојем.

На одстојању, из различитих праваца, два пешака, готово да се очешу мимоилазећи се; не отпоздрављају један другом и не дају једна другом никакав знак.

Отпоздраве се и дају један другом знак двојица бициклиста, поштар, у тренутку када један другом пресецају пут, а исто и двојица униформисаних, онда исто, разуме се, готово прикривено или као потајно, мушкарац и жена у мимоилажењу.

Мушкарац; вуче Тргом лаку плаву приколицу у којој се наслућује појава у белом, као мумија.

Мушкарац; са стране; неко време је у видном пољу; потом се повуче из њега.

Малена група планинара; прелазе Трг дијагонално; Група има

претходницу, главнину и заоста-
ле; сви корачају погнутих глава;
ходају тешким корацима који се
ни на звиждук са стране не
убрзају; у одлажењу се један За-
остали чак заустави; подигне по-
глед и крене да у ваздуху руком
исписује линије фигура које пти-
це описују у лету.

У међувремену је опет
пролелујала Она, или друга Ле-
потница; залакћена о Онога, или
другог Идиота Трга; снажан бле-
сак накита, богато распоређеног
од косе до потпетица; Идиот де-
ли шаком пољупце укруг из кога
сместа иступи часна сестра у цр-
ном, невидљивог лица, са пла-
стичним кофером у једној, са па-
кетом свезаним канапом, у
другој руци; Часна сестра одла-
зи некуда иза леђа Оне (Лепоти-
це) и Онога (Идиота).

За тренутак је на Тргу неколи-
ко неодредивих особа, на путу од
једне радње ка другој.

Мушкарац, пролази, носи у
руци грану.

Мушкарац, појављује се одоз-
до, из дубине, са радничким шле-
мом на глави; како се појави, та-
ко и нестане.

Такође одоздо отпозади,
уједно из канала или из јаме,
израња други пар; као да су тамо
дуго били заједно; одлазе
осветљеним Тргом; загрљени;
ходају по некој отвореној спира-
ли; блажених израза лица; увек
се поново осврну према месту са
кога долазе.

Мушкарац дотеран као ганг-
стер, празних шака, поиграва се
прстима; имао је у међувремену
мањи наступ; сада се журно
враћа; у обема рукама носи кесе
из самопослуга из којих извирује
поврће.

Исто тако журно пролази
мушкарац са лисицама на рука-
ма; босоног; у пратњи двојице не-
одредивих; у цивили.

Везани је при кратком
пролажењу свуда погледом тра-
жио гледаоце; али одмах за њим
Тргом пролази опет Она, или
можда нека друга Лепотница; по-
влачи поглед у себе; овога пута
се вуче споро; има велики сто-
мак; као да је у поодмаклој
трудоћи; делује крајње
усамљено; носи писмо на које већ
у пролажењу лепи поштанску
марку.

Старији и млађи мушкарци и жене; образују пратњу Лепотице, тако што и они носе пошилјке, обрћу их, неке адресирају, затварају коверте, још једанпут читају писма, гледају разгледнице, прилазе са различитих страна света неком невидљивом центру „са оне стране“ Трга; један мушкарац, празних шака, опет се враћа, некуда одлази; једна жена је отишла даље у улицицу; позади се успиње мушкарац, за тренутак застане.

У међувремену је, негде другде на Тргу, мушкарац, такорећи без одеће, муњевито прошао; а у предњем плану је у дводелној униформи прошао својим путем мушкарац са морнарском врећом, по средини увезаном дебелим конопцем; у тренутку наступа спушта врећу; у њој је огроман глобус који, при мушкарчевом одласку, засветлуца из вреће; тај носач, ходајући тако, почне да говори неразговорно; потом пређе у мрмљање и шаптање; све се то онда понови.

Два ловца на зеленој носиљки од грања вуку трећег.

Онда, једноставно, Тргом прође неколицина са и без циља;

један од њих се усред пролажења од Бесциљног преобрати у некога-ко-има-циљ; његов пратилац, нагло изгуби циљ кога је био свестан.

И опет се чује шуморење око Трга.

Келнер, у кратком наступу, изручи из посуде коцкице леда.

Пауза.

Празан Трг обасјан јаком светлошћу.

Један једини лист падне.

Пуцањ и његов ехо; опет пуцањ, па опет.

Мушкарац изађе на Трг; носи аветињску оптичку справу; као да је изашао из оптичарске радње; проба свој поглед; поново се врати одакле је дошао.

Негде другде Трг препречи жена са корпом о лакту и у њој раним јабукама; једну јабуку загризе у ходу.

Чувар Трга, исти онај одраније, или други?, скрене однекуд на Трг, шмрком пере тле.

На сцену ступи група која предводи неко са високим

летњим шеширом на глави; група је то пре искривљених, сељачких креатура, свечано налицканих, одеће у тамним тоновима, већином старијих особа које се, трзајем, зауставе и, као већ само због светлости на Тргу, избаце унисоно-узвик запањености који они, док се сваки појединачно, кривећи се, споро врти укруг, онда, при одласку, уз немо сведочење вође, понављају не отварајући уста, такорећи за вођу, преобраћајући звук у опште зујање.

и опет се на одстојању сусрећу мушкарац и жена; мушкарац одмах погне главу; жена је држи усправно; мушкарац непосредно пре мимоилажења погледа у лице жени; претходно је жена управо скренула на другу страну.

Две лепотице, ходачице - мислим на спортску дисциплину - одговарајуће одевене, за тренутак прођу, типичних покрета.

Млада, „модерна“, пословна жена, са прозирним коферчетом у коме се назиру разне ствари; чита у ходу досије; уједно носи у шапи мобилни телефон са испруженом антенном, који јој испадне на тле, на шта одмах, по-

што се невољно сагне за њим, искочи брава кофера из кога испадну ствари, на што се жена, пошто их је осорно и разгневно прикупила, при следећем кораку спотакне, чему се наједанпут неодређено насмеје, што се при њеном поновном удубљивању у досије, у даљем ходум појача и, када се она сада и заиста спотакне, запне, такорећи падне, и избаца крик бола и беса, пређе, у њеном одлажењу, у громогласан смех.

Опет планинар, са шеширом у једној и књигом у другој руци, дубоко погнуте главе, иде својим путем, кад неочекивано, тапкајући, наиђе неколико пешака, корацима који се оре Тргом; пешаци при обилажењу такорећи хватају у „маказе“ планинара, очешу му шешир и књигу, и не осврну се за њим, а већ су шумгунули цупкајући, док планинар сада церемонијално пљуне, погне се, настави својим путем, попут пешака пратиоца подигне руку и изненада отпоздрави.

Док и даље тако шета, иза њега је геометар већ ставио на постоље свој уређај, гледа кроз њега, маше свом невидљивом

партнеру са друге стране Трга улево, па удесно, показује му палац и Трг је већ опет празан.

Такорећи старац, са старинским кључем од капије, указује се као периферна појава.

И баш тада мушкарац - могао би то да буде Јапанац од малопре - са планинарским штапом у шапци, вуче на леђима седокосу жену; младић са махалицом од палиног листа или листа папрати; два, три мушкарца која у доласку пију воду из пољске боце; један као Мојсије који се враћа са Синајам са божјим заповестима; други као да усред свога скањерања заузима став војничког отпоздрављања, лупне потпетицама; малено друштво у белим и црним свечаним оделима, свако истреса у ходу зрна свадбеног пиринча из косе и са рамена; и опет лепотица, најпре видљива само отпозади, осврће се и изненада крене према мени!

И баш тако се изненада сјури на Трг нешто попут Клупка, најпре степенујући, уз пратњу као вишегласног скичања, рикања, ћијукања, шкрипања, и крене да се ваља тако уздуж и попреко

тлом, све док се не испостави да у њему није неколико бића, па чак ни два у борби, него једно једино, у самртном ропцу који коначно заврши; то клупко се развије (размота, испружи, умири), поред њега расуте у борби изгубљене ствари, ципеле.

Умирућег су, све до последњег трзаја, поспрдно подражавале Луде Трга.

Тишина.

Длазе двојица, у белим мантилима, са носилима: неколико захвата руком и већ је то одношење умрлога, па и његових ствари.

Двоје, најпре на одстојању, сведоци смрти, падају једно другоме у загрљај; бацају се једно на друго; прескачу једно преко другог у журном одлажењу.

Потом прогега још и ведар мушкарац који ништа не слути.

Трг за себе, обасјан јаком светлошћу.

Опет се уоколо чује хука, јесења.

Прође мушкарац који изгледа као баштован, за собом вуче грабље, као скиптар, врећу сламе; изгуби струк сламе.

Неколицина из циркуске групе – гласник, девојка, мушкарац који изгледа као клоун, са мајмуном на рамену, патуљак – ходају Тргом, направе „осмицу“, као у арени; наред пута им се прикључи Луда Трга која за тренутак ту нађе прибежиште, као сапутник; у следећем тренутку је Луда опет сама, и одлута некуд.

Опет позорницом поносно хода Лепотица, праћена другом Лепотицом, бржег корака, која изненада одјури, снажним ударцима ципела ударајући у мозак тој пред собом, и нестане у улицицу постранце; прва Лепотица се, држећи се за главу, заустави.

Док она тако стоји укочена, пролази мушкарац на ролшуама, одгурујући се скијашким штаповима; прошиша тако и успут јој истргне ташну; она се потом заврти у круг.

Док она потом и даље стоји укочена, пролази неко са штафелајом, са црним шеширом и у костиму деветнаестог века; за

тренутак се из улицице укаже мушкарац са маском фауна; двојица се, протрчавајући попреко, додају лоптом; опет старица са познатим, пијачним, сада шкрипавим колицима, пуним пластичних кеса; у позадини се кроз ваздух вине мушкарац као Тарзан; сцену окрзне мушкарац у кућном мантилу, са кантом за ђубре; она и он, опет запућени да пошаљу писмо.

Мушкарац се шуња лепотици отпозади; спреман је на скок; а онда јој нежно положи шаке преко очију; потом је, пошто се она није ни осврнула, узме у наручје и однесе са Трга.

Он испусти дубоки уздах.

Пролази мушкарац; на голим рукама, све до лактова, ручни часовници.

Двојица или тројица у тешким зимским капутима, са коферима и сандуцима, сретну другу двојицу или тројицу лако одевених, у шареној летњој одећи.

Прва двојица закратко застану пред електричним возилом на гуменим точковима, које кривуда позорницом; на возилу су двојица са капама са ободом;

транспортују мртвачки сандук; иза возила Луда Трга, тапка; руке су јој прекрштене на грудима; као да је ожалошчена; на то се, између обеју група, без устручавања, одвија мала, као дуго припремана размена одеће и предмета; и свака група се потом одмах повуче у свом правцу.

У међувремену је однекуда налет ветром шлајер; одмах за шлајером млада жена у венчаници; венчаница је очигледно недовршена, тек у облику за пробу; жена тражи шлајер; налази га и нестаје.

И све то долажење и одлажење, на претихим ђоновима, преобраћа се, најпре свуда око Трга, у тапкање деце која потом трче крос; чују се одговарајући повици.

Било ко прође сада поред било кога; устукне; устукне и други; зуре један другоме у лице; препознају се; у заблуди су; затресу главама; избегну један другог; још једанпут се тргну; погледају забезекнуто један за другим; оду сваки својим путем; тресу главама.

Као случајно, док су ова двојица још била у слици, негде другде, трећи мушкарац који тресе главом иде својим путем, разуме се, све спорије, постепено прелазећи на климање главом, из којег опет настаје трешење, из кога опет климање; и она двојица успоравају, све монументалније, све док на крају један не испољи исто што и други.

Овај притом није имао око за старог мушкарца у богато нацифраној оријенталној кућној одори, док је, показујући руком у светлост, кући водио, прелазећи тргом, младића у ритама, скоре-ло блатњавог, који скоро и да није био у стању да хода, прилазећи њему који је претходно после сваког корака опет узмицао као своме изгубљеном сину, док се појавио и Трећи, одевен као кмет, са јагњетом у рукама, као претходница овој двојици.

Готово да и нису зашли у улицицу, а за њима, са наочарима подигнутим на чело, са прстом у нечему, као књига музичких текстова, иде Луда или Господар Трга као њихов одушевљени

имитатор – глуми свакога од њих, повремено их бракајући, на одстојању праћен другим који у своме кругу светлости носи Трг као макету, умањен, од дрвета или папира; њима се на крају придружује трећа особа, носећи кројачку лутку испод једне руке и гомилу костима у другој руци; веома журно одлазе.

Празан Трг обасјан јаком светлошћу; са свих страна пролазна бука; Трг личи на малено острво.

Звиждук мрмота; крик орла.

Аветињски кратко зврјање зрикаваца.

Два мушкарца гурају и вуку стуб положен укосом на малена кола са мердевинама.

Мушкарац прати жену; нестају; као да су иза Трга брзо описали круг; жена сада прати мушкарца; препречи му пут, он јој узмакне, на што му она поново препречи пут пошто је хтео да је заобиђе; она га ухвати за мантил, на шта се он отргне и полунаг одјури, док жена трећем мушкарцу, који се сада појавио

са друге стране, претећи покаже мантил претходног мушкарца, на што новопридошли крупним корацима оде путем првог мушкарца, а жена крене за њим, а пут јој пресече група чилих планинара сениора.

Други старац, сам, иде овима у сусрет, такође са штапом којим из чиста мира насрне на планинаре, на што они одмах парирају својим штаповима, из чега се развије битка мачевалаца и потраје све док тај самотњак не натера своје противнике у бекство и не настави лаконски својим путем.

Неко време, потом, као да Тргом иду само мудраци, и то, увек у једном правцу, сваки пут исти, појављују се увек са једне стране, повлаче тако своје вечне кругове, час пре би се рекло, само као споро напредујући у дугом реду, час као у некој поворци у почасним мантијама, па као земљорадници у жетелачкој процесији, руку пуних снопова пшенице, боца вина обложених ликом, гирланди кукурузних клипова, па као ветерани са свиме као што ту припада, коначно и као појединачне старкеље, сва-

ки за себе живахни или мање чили, неки већ у заостатку за пун круг, дакле заобиђени, а из супротног правца у концентричном кругу сада долазе у сусрет други; један између два концентрична круга, док остали непрестано иду у круг, остаје по страни и тапка у месту, тешко подиже стопала; други испада на другом крају, стоји, тражи зид, испуст за главу, за руке, за ноге; тражи га штапом; а онда наједанпут задрхти, сав; при том му је лице мирно, тише и блеђе од крика који се зачује из улицице, па замукне, па се опет заори; и то су гласови ужаса и бола, који надјачају чак и доста снажне звуке долажења и одлажења, на Тргу, случајних пролазника у низу у коме је и сцена филмске екипе којој, у пролажењу, Трг, са свима на њему као у поворци, и припада, иако то на први поглед није место снимања; и у таквом изненадном метежу и гурању затресе се у позадини на хоризонту, праћена дреком деце, последње лице Месеца, иза те рунде старца, разуме се, тако споре да у сталном дрхтању свако појединачно трзаво подизање главе после оног гурњави бива

јасно за онога у гужви који би можда за њега имао око; али без успеха (или то нису тражене очи).

На ту епизоду се одмах наставља неколико краћих, при чему Тргом наједанпут прелазе попречке, заобилазно, унакрст, само млади; наједанпут само мушкарци; наједанпут само жене. А онда пролазе, свако својим путем, мушкарац преобучен у жену и жена преобучена у мушкараца; у пролажењу губе, један за другим, делове одеће, покупе их, наставе даље.

Мушкарац прође у стилу младића па се врати као остарели, што се види не по кораку, него по кожи и коси; а сасвим на другој страни, дете је одавно умирено; прошетају осветљеним простором и у оријенталним одорама два младића, као два брата; један носи у рачви велику рибу док, тако, опет сасвим на другој страни, Енеј вуче Тргом свога остарелог оца; у руци му смотуљак исписане хартије, поцрнеле и нагореле.

Пауза.

Шљашти празан Трг.

У позадини већ устаљена грмљавина невидљивог мотоциклисте; потом лупање пропелера изнад сцене.

А онда се опет задими, округ.

Опет на једном сегменту Трга прође неко као Папагено, у одећи од шкољки које звоне, уместо перја; носи празан и широм отворен кавез за птице.

Неко неодређен, руке испод широког мантила, прати Папагена; и Папагено се све чешће осврће за њим; овај се креће као по траговима, описујући лукове или крећући се у цик-цак.

Тек пошто је овај, пратећи претходника, загризао јабуку и пошто је из мантила на видело изашло паковање пелена за бебе, мушкарац у одећи од шкољки поново погледа пред себе; успут се чак разиграно безбрижно осврне.

Но Пратилац је већ ту. Већ му везује руке на леђа, удара га пакетом по потиљку, так ода се овај строваљује на тле и остаје тамо непомичан, а Пратилац одлази

као халапљиви ждерач јабуке, витлајући пакетом пелена за бебе.

Док се Оборени, са ручком кавеза у згрченој песници, вуче за њим, позорницом опет ступа Планинар, носећи комплетан пањ, испран кишом, окренут наопако, са кореном у вис, спушта га, после кружног освртања, и седа на пањ са кореновима као ножицама шамлице.

Док Планинар развија карту, Тргом изненада јуриша неколико војника; одјуре за неким; за тренутак су у мањем броју; али из правца одакле су се први пут појавили дојуре још једанпут; и, коначно, преобраћени су сада у једног јединог бегунца који се, дахћући и млатећи главом, појављује из истог правца и онда ненадано опуштено, пошто се прикључио планинару на пању са кореном, такорећи отпоздравља, уздигнуте шаке, дефилеу двеју следећих групица: једне која вуче бедуински шатор и друге која на колицима гура споменик разбијен у више делова; планинар у међувремену изува ципеле и избацује из њих

каменчиће и песак и пропушта их кроз прсте.

У међувремену се опет појављују труднице, са напуњеним колицима из само-послуге, сада у пратњи мушкараца; заустављају се на осветљеном делу Трга; грле се по свим правилима уметности – жена помера у месту колица тамо-амо.

Док они онда одлазе, једна жена носи на глави корпу прекривену белом марамом, а један мушкарац гура колица нешто даље од жене; поносно прође сценом мушкарац са макетом грађевине на испруженим рукама: уместо умањеног празног Трга, овог пута је то огроман модел класичног лавиринта који ходач покушава да исцрта корацима у кретању.

Док он тако, крећући се угаоно, отплеше, већ је ту следећи мушкарац, опет са уроланим тепихом; пешак сада пак одмотава тепих, по дијагонали Трга; тепих се преобрати у пољски пут, са свим глиненожутим траговима колских точкова и са пругом од траве по средини; двојица који су дошли први, пре него што ће

поново да седну, за тили час поскоче, закораче тим путем.

Носач тепиха – пута се, по учињеном делу, спусти на ивицу пута, на одстојању према другој двојици.

Као први гости пута већ се крећу Аврам и Исак, отац за корак иза сина кога он, положеном руком преко рамена, гура пред себе; друга рука држи леђима жртвени нож; прати их неодређени пар који се наједанпут преобрати у краља и краљицу; ове прати „стари лихвар“ који се на краткој деоници пута преобрати у некога ко корача у скоковима; овог прати јунак тачно-у-подне који се не предвиђено преобрати у умереног тихог писца, јер има бележницу испод пазуха; писац чаролијом скрива свеску, извлачи куглу од планинског кристала, у коју се за тренутак сажме сва светлост Трга; уједно писац прекине чаролију, распукнувши надувану кесу од папира.

Пауза.

Осветљен Трг; посада Трга је на пању, на ивици пута.

Уоколо се разлеже праћакање, као од риба које скачу; и јако зујање се подиже у ваздух, као од летњег роја пчела.

Неко у паничној журби, са несесером, избије на светлост и наједанпут није више у журби; одвуче се на страну; придружи се ономе на ивици пута, чучне поред њега.

Исак се враћа чио; у пратњи Аврама празних руку, као мртвог уморног.

Они остају на одстојању; отац је положио главу у синовљево крило; опет иза сцене пролазе деца, препознатљива по непрестаним дозивањима и вици; једно дете приђе на коленима, па скочи на ноге, отресе прашину и спусти се било где. Опет се ушуња Луда Трга и стане опрезно да загледа свакога појединачно, онда се повуче у позадину, ходајући на прстима; у исто време наступи „Луда Књиге“, стално тражећи својом отвореном књигом зрак светлости, ходајући тако напред-назад; са стране доскакуће неко, као на каменовима који штрче из речног плићака, и сада се задржи на обали, и осврће се; истовремено

ступи на Трг стари пар, обоје лижу сладолед.

За тренутак Тргом не пролази нико; свако се, по појави, заустави; уједно престане да делује; стоји, седи, одмара се; тако и сви потоњи пролазници: двојица, круже један око другог као рвачи, вребају одлучујући захват, и наједанпут се мирно разиђу; наступи мушкарац победничког израза, подигнутих раширених руку, и сместа их спусти; утрчи мушкарац који на грудима носи стартни број који, чим се мушкарац заустави, одмах спадне; жена, првим искораком на светлост делује као да се дигла из мртвих, па као рвачица, па као неупадљиво биће међу осталима; мушкарац, са снегом на раменима и шеширу, заустави се пошто је такорећи већ прошао и одлучно скрене ка средишту Трга, при чему одложи шешир, отресе снег и стане да хода све тише, све ситнијим корацима.

Конечно, спотичући се, ступи на сцену још и појава у плавој радничкој униформи, котрљајући притом колски точак - или је то, можда, розета са катедрале у Шартру, застакљена

Плавим кроз које се светлост сада вишеструко прелама?, појава заокрене и већ се враћа без те ствари, тражи место међу осталима, разуме се, никако да га нађе, то неналажење места је све драматичније, на крају Луда Трга, алијас Маестро Трга, алијас Патрон Трга, одведе ту појаву као из рукава било где (и нико још није у толикој мери био на своме месту), на шта Лудин помоћник скине маску и постави Ко-зна-ко у том међупростору са свима осталима.

Пауза.

Трг осветљен јаком светлошћу, јунаци у пуном броју су и даље ту, стоје, чуче, усправно седе, на одстојању или збијени.

Опет се кружно шири шумљење и зујање, праћено по дијагонали звуком мљацкања које се наставља и позади, и то је звук као при замрзавању језера, праћен једнотоним цврчањем далеког зрикавца, праћеног пак звуком тишине.

У једном дугом тренутку се дешава следеће: сви се стресу од страха, уједно се згрозе, па опет,

и опет, па се преплаше, а онда се тргну.

Мушкарац лупи себи шамар.

Мушкарац позове жену да му седне на колена и већ је она на њему.

Мушкарац преврне свој сако у свечано одело.

Мушкарац чисти ципеле другом мушкарцу; мушкарац се, тражећи ослонац, ослони на жену; мушкарац дивље гребе по поду.

Мушкарцу који личи на некога-ко-чека приђе други мушкарац-који-чека, придружи им се трећи мушкарац и стане да глуми чекање ове двојице.

Мушкарац и жена положи шаке једно другоме преко стидних делова.

Мушкарац одсече себи прамен косе; мушкарац поцепа себи у ходу део одеће на грудима; мушкарац нагази ципелом на псећи измет; жена добаци кључ мушкарцу који потом почне да скакуће.

Мушкарац у пролажењу нагло повуче другог мушкарца.

Мушкарац се баца потрбушке и положи уво на тле, онда и друго уво.

Мушкарац престане да тобоже чека и, пошто је већ отишао у страну, други мушкарац га врати на место чекања.

Мушкарац нешто тражи, погнут, па се креће четвороношке; исто тако, заједно са њим, тражи нешто и други мушкарац; трећи мушкарац им се прикључи, препречи им се на путу, а било где на његовој страни почне да тражи нешто још један мушкарац; први мушкарац пронађе нешто и држи га на светлости коју уопште није тражио; један од трагача пронађе нешто, мислећи претходно да га је изгубио, и сада га љуби и прислања уз срце.

Мушкарац полива, преко че-ла другог мушкараца који лежи, воду из чутурице.

Мушкарац иде напред-назад, као Пер Гинт, љуштећи главицу лука.

Све чешће људи на Тргу гледају један у другога, не!, посматрају један другог: мушкарац који је изненада појурио, дунуо у трубу, лудачки спреман

да убије, бива, само захваљујући посматрању других, одмах умирен, баш као и жена пошто је наједанпут зајецала из петних жила и кукавно зазвиждала; ти који посматрају уједно се примичу.

Уједно се догоди да су сви они једноставно ту, само гледајући или само слушајући, и, посматрајући тако једни друге, преобраћају се они једни у друге и тако то бива свуда на Тргу.

Неки проносе знаке распознавања, цвеће, књигу, па фотографију: опште климање главама, изненадно застајање, тек онда у правом смислу речи климање главама, коначно, неочекивано безречно „Да“ и неспретно грљење.

Исто тако неспретно сударе се главама двојица који су и даље тражили нешто на тлу; мушкарац подигне другог мушкараца са пода и, дахћући, они круже; жена милује мушкараца коме се лице гротескно искриви.

И опет су сви само присутни, све ужих зеница у очима.

Крици гавранова и урлици паса, уједно у томе притајена јеткост.

Почиње олуја, високо изнад Трга, грми и пуца, никоме се доле на Тргу не помиче ни длака на глави.

Над сценом се разлегне разноврсно болно и кукавно урлање; зачује се урлање час детета, час слона, час свиње, па пса, носорога, бика, магарца, кита, диносауруса, мачке, јежа, корњаче, кишне глисте, тигра, левијатана.

А онда се не догађа ништа, само се виде различите боје: одеће, косе, очију.

Присутни притом посматрају једни друге.

Двоје греју једно другоме шаке испод пазуха; мушкарац се преплаши некога ко му у сусрет иде као његов двојник; мушкарац очајнички тражи свога посматрача и, пошто га пронађе, може сада да глуми стање у коме се овај налази; мушкарац прати погледом лагано падање појединачних листова (хартије) и тргне се при паду сваког појединачног листа.

Сви заједно обликују својим телима степенице на средини Трга, са којих се онај који лежи као највиши праг нагло придигне и сиђе низ степенице, на што се из дубине, из подножја степеница зачује звук звона, готово неухватљив, час метални звук, час пуни звук, час из даљине, час из близине, час чисто, час крчећи, на шта сви скоче, погну се, положи шаке на бутине, сада ослушкују, понеко усхићено, понеко згаћено, понеко весело, а понеко измучено.

Уз ту звоњаву провеслају онда иза Трга, штрчећи горњим деловима тела, у невидљивом чамцу, видљивих весала, две сподобе у афричким одорама, зауставе се и, ћутке, крену да товаре, великим гестовима, своје возило.

Нико се не обазре, иако преко такорећи сваког, једног за другим, опет пређе неки трзај.

Оно двоје одвеслаше, док звона испод језера и даље звоне.

У последњем тренутку појури за њима мушкарац у правом радничком мантилу; уједно се

такорећи зачује тресак; неко му је подметнуо ногу.

Прекида се звоњава, прекида се сан.

Неко махне, па још неко, па још неко, па целокупан хор.

Пауза.

Трг, светлост, силуете.

Мушкарац, веома стар, широм отворених очију, сада му се и преостали обраћају, примичу му се, посматрају га из далека.

Наједанпут се он смеје укруг.

Тишина.

И почеће он одмах да говори; покушава да буде заносан, размахне се, затапше, крене да диже руке увис према небу, стаде да тресе раменима, да клима главом, да безгласно помера усне, да извија обрве, повремено чак да се повија у куковима, подражавајући ток говора.

То примећују и најудаљенији.

Као да га понеки гледалац унапред разуме, потврђује му климањем главе, поново потврђује климањем главе, дешифрује то што овај „говори“,

сриче, па опет, и опет, увек различитим тоновима.

Овај нагло „заћути“, као пред коначно говорење, али остане, и даље нем, без израза.

Приђе му жена, са ланчићем за новорођенче, и привеже га старцу око испружене руке, а овај, погледавши најпре у нарук-вицу, па увис, нагло ускликне, без речи, замуца и затрешти.

И опет понеки гледалац климне потврдно главом; потврдно климање главом сваки пут као да прати појединачну реченицу; неки већ полазе и успут климају главама.

Свеопшта поворка, у великом луку околу Трга, образује се, разуме се, тек на тапшање старца у срцу Трга, што се зачује још једанпут, па још једанпут, на шта се старац, избацивши још неколико фрагмената свога подврискивања и клицања од радости, уврсти у поворку носећи бебу у наручју, док се из гужве зачује понављано, нестално, појачавано пијукање, као нејаких птичица које је мајка-птица напустила, пијукање на које се онда надовеже кружно шумљење;

претходно је томе прастарцу масирала слепочнице исто тако стара жена, не би ли га очилила.

Потом се све одвија брзо: Тек што је мушкарац на одстојању још једанпут прошао кроз високу траву средином пољског пута: и већ се котрља путем корен који различите руке и стопала гурају у позадину сцене; мушкарац се осврне преко рамена, застане на ивици сцене, у следећем тренутку добије отпозади ударац у тур; мушкарац хвата у ходу листове који падају; мушкарац, са оковима на ногама, одјури брзо.

Док се сви сада разилазе у свим правцима, један мушкарац уочљиво одлази озлојеђено-разочаран, плазећи се, пљујући; други је весело-разочаран, слеже раменима; неки су прерастерећени чињеницом да су изашли из тога сна; неки и даље настављају сан; једна особа заплаче, друга се засмеје; једна особа у одласку љуби тле; једна особа у одласку исписује у васздуху обресе пута, као скијаш на старту трке у слалому; једна особа у правом смислу речи потрчи; једна особа рашири прсте на рукама, као дизач тегова при

загревању, и онда се придигне и оде поневши све своје са собом; сваки је од тих који се разилазе очигледно одевен летње, одећа лепрша, понешто одува ветар: исцепане листове хартије, пластичну кесу, облак угљене прашине – а онда, неодређена са стране Трга зачује се бука ватромета и одмах пређе у звуке хармонике.

Пауза.

Светао празан Трг, у светлости сећања.

Закратко лептир (или ноћна лептирица).

Над Тргом залелуја, viseћи о минијатурном падобрану, ствар свезана канапом.

Затим неко попут чувара Трга или чистача Трга, провуче за собом колица на којима зазвекца свежањ пијачних мотки поред којих је канта за ђубре; у другој руци је метла од прућа којом он гура ствари пред собом (па и ствар која се спустила падобраном), или, обрћући метлу, набада ствари њеним шиљатим врхом и спушта их у канту: неколико

плодова воћа, циновску јагоду, тијело угинуле птице, слепог миша, главу рибе; чистач или чувар Трга гура колица, закратко се заустави и очисти метлом своје ципеле.

У међувремену Тргом, у предњем плану, опет прође лепотица, смешећи се успут, чак и док у ходу подиже срозане чарапе; попречке, у позадини, опет мушкарац са мердевинама, тако грациозно тако да се оне иза мушкараца такорећи превише истичу; средином сцене опет посрне пијанац, или рањеник, одвезаних пертли на ципелама; опет неко хода у круг, носећи у руци отворену књигу, док неко поред њега корача читајући из исте књиге, чак и окрене други лист књиге; неколико особа прође носећи на притки страшило које те особе *in effigie* спале.

Крик ћука, усред бела дана; мушкарац тихо плаче у ходу; потом јеца мушкарац, маше у ходу; мушкарац повијен под теретом, даље товари, а онда под великим теретом одлази са осмехом олакшања; мушкарац са граном међу ногама; мушкарац прође са макетом моста који одмерава у

односу на Трг; смрт пронета на носиљки; ловац проноси у чаши „срце Снежане“; поносно прође Мачак у чизмама; са неба се спуштају угљенисани листови хартије; жена пронесе одећу са хемијског чишћења, прекривену пластичним покровом; пастири, у гуменим чизмама, враћају се кући; мушкарац хода, проноси сунцокрет; жена, пролази описујући широки лук, баца свежањ кључева; лепотица са штапом од лешниковог дрвета; зачује се монструозно дахтање, а потом прође пешак необично ниског раста; Тргом бива пронесена вратница и на њој венац; пролази генерал, носи дечје ципеле; пролази мушкарац, носи карту неба и звезда; мушкарац са пресавијеним листићем хартије преко носа; опет прође Господар или Чувар Трга, гурајући колица у којима као на трону седи Лу-да Трга, са метлом и лопатом као скиптром; потом прође мушкарац са кануом (чамцем) на глави; потом бива спроведен на губи-лиште мушкарац са траком преко очију; жена хода тамо-амо, носи огроман јеловник; породица избеглица, из торбе за куповине вири детиња глава; имућна

старија жена, у пратњи млађе рођаке која на сваки начин жели да се домогне њеног наследства; пас шепа, воде га на ланцу мушкарац који шанта; слављеничко друштво, појединци свечано одевени, уздигнутих глава; весео пролазник, поскакује у ходу; карташ у ходу развлачи шпил карата; двојица муњевито у ходу нешто размењују; прођу сеоска кола пуна маски и лутака; људи се појаве у групи, одмах се разиђу, сваки појединац настави за себе да журно хода Тргом; лепотица, делујући најпре као затворена у себе, у пролажењу се промени – „отвори“ се; дечак и старац, дечак дуне и угаси пламен свеће коју носи старац; промаршира чувар светионика; патрола полицајаца, клати лисицама и пендрецима; кроз дебео нанос сувог лишћа хода пешак; деда носи змију увијену на рачвастом штапу; појављује се Португалка; на кеју у луци ступа девојка из Марсеја; Јеврејка баца у сокак са стране гас-маску; Монголка корача, носи сокола; покровитељка града Толеда вуче за собом лавље крзно.

Све то, коначно, пређе у свеопште стално пролажење Тргом уздуж и попречно – при чему опет неко као келнер закратко на Тргу истресе пепељару, а жена са чашама за пенушаво вино на послужавнику појави се из једне, а нестане у другој улици са стране, и опет се за тренутак појави неко као докони пословни мушкарац (или као прогностичар временских прилика) и погледа у небо, а у исто време прође Чарли Чаплин; ту и тамо позорницом прођу појединци који неко време нису ништа друго до ходачи, машу снажно рукама у ходу и као да подражавају ходање (један је пешак, у међувремену задихан, изгубио ритам свога ходања, у испруженој шаци носи он глинену скулптуру детета); у једном тренутку се учини да се сви ходачи истовремено возе.

А тада се одоздо са седишта у публици подигне први гледалац, придружи се поворци за неколико тренутака, протумара сценом као пас или зец залутао на фудбалско игралиште, и побегне.

А тада се на сцену вине и друге гледалац и покуша да се придружи ходачима, али га одмах у томе спрече две жене које Тргом пронесу притку са распрострајим вешом, коју остали вешто заобиђу; гледалац остане на Тргу.

И већ је на бини трећи гледалац, и одмах бива одбачен, и меандрира он, по себи сасвим разумљиво, том незаобилазном поворком. А онда се на Трг спусти тама.

КРАЈ

